

Śladami smoGa wawelskiego

Rymowanki z Wielkopolski o stolicy Małopolski

SCENARIUSZE LEKCJI

dla klasy V szkoły podstawowej

Krystyna Kazimierczak

nauczycielka języka polskiego
w Szkole Podstawowej nr 1 im. Zofii Urbanowskiej w Koninie

Propozycje scenariuszy przygotowane zostały w oparciu o następujące teksty lub fragmenty tekstów:

„Śladami smoGa wawelskiego” (str. 7),
„Legenda o smoGu wawelskim” (str. 11),
„W szponach smoGa wawelskiego” (str. 15),
„Jogging ze smoGiem wawelskim” (str. 19),
„Pomysł na smoGa wawelskiego” (str. 25),
„Oczy smoGa wawelskiego” (str. 27).

Wierszyki pochodzą z książeczki pt.: **Śladami smoGa wawelskiego. Rymowanki z Wielkopolski o stolicy Małopolski.**
Piechocki, Rafał (2018): Poznań. Wydawnictwo NAKOM. Ilustracje: Klaudia Zabłocka.

Proponowane zajęcia dotyczą następujących zagadnień z podstawy programowej¹:

- **Kształcenie literackie i kulturowe**

Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.

- **Kształcenie językowe**

Rozwijanie rozumienia wartości języka ojczystego oraz jego funkcji w budowaniu tożsamości osobowej ucznia oraz wspólnot: rodzinnej, narodowej i kulturowej.

Poznanie podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka i językowego komunikowania się ludzi.

Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami ortofonii oraz pisowni polskiej.

Rozwijanie wiedzy o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.

- **Tworzenie wypowiedzi**

Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi ustnych oraz pisemnych.

Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu.

Rozbudzanie potrzeby tworzenia tekstów o walorach estetycznych i podejmowania samodzielnych prób literackich.

- **Samokształcenie**

Rozwijanie szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.

Rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania.

Rozwijanie umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną w poszukiwaniu, porządkowaniu i wykorzystywaniu pozyskanych informacji.

Zajęcia stanowią cykl jednostek lekcyjnych łączących treści z różnych przedmiotów, więc może stanowić projekt edukacyjny. Można uczniom przydzielić konkretne zadania, przygotować harmonogram. Pokazany układ zajęć pozwala na swobodę w procesie dydaktycznym.

Przedstawione konspekty stanowią propozycję do modyfikacji w zależności od różnych grup uczniów, ich możliwości, zdolności i zainteresowań oraz celów dydaktycznych nauczyciela. Ten cykl zajęć powstał w oparciu o lekcje już przeprowadzone.

Czas realizacji zależy od grupy uczniów. Pierwsze zajęcia mogą trwać 45 minut, natomiast drugie 2 x 45 min., trzecie nawet 3 x 45 min. (zwłaszcza, jeżeli spacer wirtualny zainteresuje dzieci).

Uczniowie dużą radość czerpali z aktywności rysunkowej, która pozwala nauczycielowi określić poziom zrozumienia oraz interpretacji tekstu poetyckiego.

---

¹ Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (Roz. MEN z dnia 14.02.2017).

Cele cyklu zajęć

Kształcenie literackie i kulturowe

Uczeń:

- omawia elementy świata przedstawionego, wyodrębnia obrazy poetyckie w poezji;
- rozpoznaje fikcję literacką; rozróżnia i wyjaśnia elementy realistyczne i fantastyczne w utworach;
- rozpoznaje czytany utwór jako legendę oraz wskazuje jego cechy gatunkowe;
- zna i rozpoznaje w tekście literackim: epitet, uosobienie, ożywienie oraz określa ich funkcje;
- omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu, w tym tytułu, podtytułu,
- rozpoznaje elementy rytmizujące wypowiedź, w tym wers, rym, strofę, refren, liczbę sylab w wersie;
- opowiada o wydarzeniach fabuły;
- określa tematykę oraz problematykę utworu;
- nazywa wrażenia, jakie wzbudza w nim czytany tekst;
- objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach;
- przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia;
- wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach;
- wskazuje wartości w utworze oraz określa wartości ważne dla bohatera.

Odbiór tekstów kultury

Uczeń:

- określa temat i główną myśl tekstu;
- odnosi treści tekstów kultury do własnego doświadczenia;
- dokonuje odczytania tekstów poprzez przekład intersemiotyczny (np. rysunek).

Organizacja zajęć

- Dostępne egzemplarze tekstów lub ich ksero;
- Mapa fizyczna Polski;
- Tablica /Rzutnik/tablica multimedialna;
- Rekwizyty; np. ziarenka grochu, smoki maskotki, pamiątki z Krakowa, ziemniak jako symbol Wielkopolski, trąbka jako odwołanie do hejnału mariackiego;
- Skany/ksero z książki (ilustracje autorstwa Klaudii Zabłockiej);
- Ksero z fragmentami tekstu do wklejenia do zeszytu w związku z wspólnym wyjaśnianiem znaczeń i odkrywaniem metafor;
- Karta pracy „Na tropie smoGa wawelskiego” zamieszczona w książeczce na str. 32-33;
- Słownik terminów literackich.

Zajęcia 1

Temat lekcji: Śladami ..... wawelskiego. Wyruszamy w podróż z Wielkopolski do Małopolski.
smoka czy smoGa? (Temat uzupełniamy na zakończenie lekcji.)

AKTYWNOŚCI

1. Praca z tekstem: analiza karty tytułowej i przedostatniej.

Kto jest autorem? (Odszukanie informacji o autorze)

Jak brzmi tytuł książki?

Jakie znaczenie ma podtytuł utworu?

2. Praca z mapą.

Wyjaśnienie/ przypomnienie pojęć: region, kraina geograficzna, Wielkopolska, Małopolska.

Pokazanie na mapie w/w krain oraz wskazanie stolic obu regionów.

Określenie związku wskazanych krain z kulturą, historią naszej ojczyzny (granice państwa polskiego, znaczenie Krakowa jako stolicy kraju i Poznania - naszego regionu i województwa). Wykorzystanie rekwizytów (patrz Organizacja zajęć).

3. Wnioskowanie, pisanie notatki, praca indywidualna.

Napisz, jakie konkretne informacje wynikają ze strony tytułowej i końcowej omawianej książki?

W notatce użyj zwrotów, słów i wyrażeń: *Rafał Piechocki, Wielkopolska, Małopolska, studia, tematyka, utwory, smok wawelski.*

⇒ Sprawdzenie/odczytanie notatek.

Wymagane informacje w notatce:

- imię i nazwisko autora
- związek autora z Wielkopolską i Małopolską wynikający z ukończonych studiów
- tematyka dot. stolicy Małopolski
- utwory wierszowane
- nawiązanie do legendy o smoku wawelskim w tytule

⇒ Ocena pracy ucznia na lekcji.

4. Czytanie tekstu pt.: „Śladami smoGa wawelskiego”

Rozmowa kierowana /pogadanka na podstawie tekstu.

Uczniowie losują pytania (patrz Załącznik 1) i odpowiadają ustnie. Nauczyciel koryguje wypowiedzi pod względem treści, stylu i poprawności. Wszyscy uczniowie zapisują odpowiedzi w zeszytach.

5. Podsumowanie lekcji.

Co wiesz o smogu? (skojarzenia, spontaniczne informacje z mediów).

Uzupełnienie tematu. Uzasadnienie wpisu słowa „smoG”.

6. Praca domowa (zadanie do wyboru):

1. Przygotuj ustnie opowiadanie legendy o smoku wawelskim.
2. Narysuj smoka wawelskiego na podstawie legendy o Skubie.
3. Poszukaj naukowego wyjaśnienia, czym jest smog, z czego powstaje, jak oddziałuje na ludzi.
4. Nauczenie się wierszyka na pamięć.

1. Jaki smok króluje
w Krakowie?

2. Dlaczego zapisano
„smoG”
a nie
„smok”?

3. Jaki nastrój
panuje w Krakowie
w opisanym wierszu?

4. Dlaczego ten smoG
jest groźną bestią
„gdy znajdziesz się
na dworze”?

5. Jak rozumiesz słowa:

„Tam na polu smoGa spotkasz”
oraz
„tam ów dwór
to kawał pola”?

6. Kogo nazywamy
krakusami?

7. Jak rozumiesz słowa:

„bardzo groźna bestia,
której obca
jest amnestia”?

8. Która znana atrakcja
turystyczna Krakowa
została przedstawiona
w wierszyku?

Zajęcia 2

Temat: Ziarnko prawdy czy ciemna mgła w tekście pt. „Legenda o smoGu wawelskim”?

AKTYWNOŚCI

1. Opowiadanie ustne legendy o Skubie przez wybranych uczniów, którzy przygotowali to zadanie w ramach pracy domowej.

2. Wyjaśnienie/ przypomnienie pojęcia „legenda”. Zwrócenie uwagi na element prawdy: postać lub miejsce, lub wydarzenie historyczne.

3. Czytanie głośne tekstu pt. „Legenda o smoGu wawelskim”.

4. Praca badaczy tekstu (praca w grupach lub w parach za pomocą słownika lub podręcznika do kształcenia literackiego w celu poszukania informacji):

Przeczytaj uważnie tekst ze zrozumieniem i odpowiedz na pytania:

1. W czym tkwi ziarnko prawdy w legendzie o smoku wawelskim?
2. Jakie elementy nawiązujące do omawianej legendy zawiera tekst „Legenda o smoGu wawelskim”?
3. Wypisz pary rymów i określ, które są dokładne lub niedokładne.
4. Zapisz schemat rymów posługując się oznaczeniami a, b. Nazwij układ rymów.

5. Podsumowanie pracy. Prezentacja odpowiedzi. Korekta nauczyciela. Ocena aktywności.

6. Przedstawienie przez uczniów informacji o smogu z perspektywy nauki.

7. Ćwiczenia leksykalne

a. wspólne wyjaśnienie znaczenia zwrotów i zapis w zeszytach:

- *chowa głowę w piasek;*
- *pokonać dla chwały;*
- *groziła zguba;*

b. gromadzenie synonimów do słów:

- *gawęda;*
- *niesnaski;*
- *sfaulować;*

c. układanie zdań z w.w. zwrotami i słowami.

8. Podsumowanie: Co odnajdujecie w utworze „Legenda o smoGu wawelskim”? Ziarnko prawdy czy ciemną mgłę? Zaangażowanie uczniów do wypowiedzi i ich uzasadniania.

9. Praca domowa: Udziel pisemnej odpowiedzi na pytanie zawarte w temacie lekcji.

Zajęcia 3

Temat : Na tropie smoGa wawelskiego. Szukamy znaczenia przenośnego tekstu. Rola metafory.

AKTYWNOŚCI

1. Spacer po pięknym Krakowie, oglądanie akwarel/ ilustracji w książce i poszukiwanie informacji w Internecie na temat pokazywanych miejsc.
(Chętni uczniowie mogą wcześniej przygotować prezentację pt.: *Wirtualny spacer po Krakowie*).
2. Uświadomienie uczniom znaczącej roli Krakowa w kulturze i historii Polski:
  - dawna stolica państwa polskiego;
  - centrum kulturalne w różnych epokach (renesans, Młoda Polska);
  - ośrodek nauki (Uniwersytet Jagielloński, Biblioteka Narodowa Ossolineum);
  - miejsce wydarzeń politycznych (np. insurekcja kościuszkowska – Tadeusz Kościuszko).
3. Przypomnienie lub wprowadzenie definicji metafory i jej rodzajów. Korzystanie ze słownika terminów literackich.
4. Wklejanie kartki z fragmentami tekstu do zeszytu (patrz *Karta pracy 1*). Wspólne wyjaśnianie znaczeń. Odkrywanie sensu przenośnego fragmentów tekstu:
5. Rozmowa z uczniami: wzbudzenie refleksji dzieci na temat ogólnego przesłania utworu i zachowań ekologicznych.
6. Wykonanie ilustracji smoGa na podstawie tekstu rymowanek. Sięgnięcie po pozostałe wiersze ze zbioru. Praca indywidualna uczniów.
7. Ćwiczenia słowne z mapą miasta.
Karta pracy „Na tropie smoGa wawelskiego” zamieszczona w książeczce z rymowanekami, str. 32-33 (patrz *Karta pracy 2*).
8. Porównanie smoka ze smoGiem. Korzystanie tekstu i rysunków dzieci. Indywidualne wypowiedzi uczniów.
9. Odkrywanie walorów turystycznych w związku z tytułowym „smoGiem wawelskim”:
Co chcielibyście zwiedzić, aby podążać tropem smoGa wawelskiego? Które miejsca na mapce Krakowa, które dzielnice warto zobaczyć?
10. Podsumowanie cyklu zajęć (zadania do wyboru):
  1. Napisz 5 przykazań mieszkańca miasta dbającego o czyste i zdrowe powietrze.
  2. Ułóż czterowersową rymowaną inspirując się tekstami omawianymi na lekcjach.
  3. Przygotuj plakat w technice collage z hasłem „Dbam o środowisko”.
  4. Ułóż krzyżówkę, której hasłem będzie słowo „smog”, „Wawel” lub Kraków.

Zadania do wykonania w ciągu tygodnia do prezentacji w klasowej galerii.

Karta pracy 1

„Człowiek by się uradował,/ gdyby smoGa ktoś sfaulował.”

„Tu najgorsza jesień, zima,/ gdy smoG Kraków w szponach trzyma.”

„Lepiej iść wolniejszym krokiem/ niż na starcie przegrać z smoGiem.”

„(...) myjnie zechciał ktoś zbudować/ i tam smoGa zaholować.”

„KTO wypyta tego gada,/ jaką maskę smoG zakłada?”

„KTO mu prawdę w oczy powie,/ że nam strasznie psuje zdrowie?”

Karta pracy 1

„Człowiek by się uradował,/ gdyby smoGa ktoś sfaulował.”

„Tu najgorsza jesień, zima,/ gdy smoG Kraków w szponach trzyma.”

„Lepiej iść wolniejszym krokiem/ niż na starcie przegrać z smoGiem.”

„(...) myjnie zechciał ktoś zbudować/ i tam smoGa zaholować.”

„KTO wypyta tego gada,/ jaką maskę smoG zakłada?”

„KTO mu prawdę w oczy powie,/ że nam strasznie psuje zdrowie?”

Na tropie smoGa wawelskiego

1. Uzupełnij nazwy miejsc i atrakcji turystycznych, które wystąpiły w rymowankach.

- 1 Zamek Królewski na .....
- 2 N .....
- 3 Smok .....
- 4 Smocza .....
- 5 Kościół .....
- 6 Planty .....
- 7 K.....
- 8 Port lotniczy Kraków – .....
- 9 Kopiec .....
- 10 B.....
- 11 Las(ek) .....
- 12 ulica P.....
- 13 Sukiennice .....

2. Połącz nazwy miejsc i atrakcji turystycznych (ćwiczenie 1) z odpowiednim numerem na mapie, a dowiesz się, w której dzielnicy Krakowa one się znajdują.

Dzielnice Krakowa

